

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

DOI: 10.34015/2523-4552.2024.3.02

УДК 343.9

Кріцак І. В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
і кримінології навчально-наукового
інституту №1 Харківського
національного університету
внутрішніх справ
ORCID: 0000-0003-3530-4269*

РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ОРІЄНТИРИ У СВІТЛІ ДУХОВНО-ЦІННІСНОГО ПІДХОДУ

На сьогодні у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського налічується понад 1 тис. наукових статей присвячених безпосередньо пенітенціарним установам та їхній діяльності, установам виконання покарань, що потребують свого окремого перечитування та відповідного наукового аналізу. Варто сказати, що це не багато, а тому окреслена сфера наукової діяльності потребує особливої актуалізації.

Духовно-ціннісний підхід у науці є надзвичайно важливим, адже під його призвою можна здійснювати широкий спектр перечитування наукових статей, коли шляхом міждисциплінарності, вдасться формувати/виробляти політику держави у тій чи іншій галузі/сфері. Вишукуватимуться важливі аспекти державної політики, закордонного досвіду, вироблятимуться науково-методичні рекомендації та механізми за допомогою яких можна багато чого змінити як в теорії, так і на практиці, в реальному житті. Особлива увага в даній статті з допомогою міждисциплінарного методу наукового дослідження акцентована на: виробленні нового методологічного інструментарію дослідження пенітенціарної системи України; необхідності вдосконалення правових механізмів функціонування пенітенціарної системи України, а саме викривач катувань та інших видів неналежного поводження у пенітенціарній системі України; рецидиві у пенітенціарних установах; закордонному досвіді функціонування пенітенціарних установ на прикладі таких країн, як США, Італія, Великобританія; підсиленні персоналу пенітенціарних установ духовно-ціннісною та компетентнісною складовою з необхідністю подальшого позитивного впливу на осіб, які відбувають покарання; коучингу, як інноваційній технології формування психофізичної компетентності пенітенціарного персоналу; питанням розвитку пенітенціарної системи України у недалекому майбутньому шляхом створення приватних в'язниць; підпорядкуван-

ню пенітенціарних установ МВС України; рекомендаціям корисних наукових статей для студентських/курсантських колективів, науково-педагогічних працівників тощо.

Ключові слова: духовно-ціннісний підхід, наукометричний/міждисциплінарний підхід, пенітенціарна політика, викривач катувань, рецидив, США, Італія, Великобританія, коучинг, приватні в'язниці, МВС.

«Бо я голодував, і ви дали мені їсти; мав спрагу, і ви мене напоїли; чужинцем був, і ви мене прийняли; нагий, і ви мене одягли; хворий, і ви навідались до мене; у тюрмі був, і ви прийшли до мене». «Взалка́хся бо, и да́сте Ми я́сти, возжада́хся, и напо́йте Мя, стра́нен бех, и введе́сте Мене́, Наг, и оде́ясте Мя, бо́лен, и посеті́сте Мене́, в темни́це бех, и прииде́сте ко Мне» (Мф.25:35-36).

Постановка проблеми. Досягнувши високого рівня розвитку високоморальне демократичне суспільство починає прагнути поліпшити життя не лише серед пересічних верств населення, але і в тих сферах життя, які зазвичай приховані від загального погляду (в'язниці, психіатричні лікарні тощо). Соціальна сутність людини та її розум неодмінно підказує їй виказати співчуття собі подібним, проявити до них турботу, не дивлячись на різного роду девіації. Ці наміри продиктовані як моральними чинниками, так і спонуками утилітаристського спрямування, зокрема сподіваннями на виправлення й перевиховання злочинця. Кожна країна має специфічну історію, власне законодавство, особливий менталітет, водночас не можна полишати остеронь й дослідження закордонного досвіду, який є надзвичайно корисним та конструктивним в умовах реформування пенітенціарної системи України, яка твердо стоїть на шляху сприйняття та утвердження загальноєвропейських цінностей [1, с. 30]. Критичне осмислення і використання передового пенітенціарного європейського досвіду, безсумнівно, прискорить процес реформуван-

ня кримінально-виконавчої системи України й сприятиме її наближенню до міжнародних стандартів. Відтак, одним з головних напрямків реформування української пенітенціарної системи мають бути прогресивні зміни застарілої системи установ виконання покарань з урахуванням позитивного закордонного досвіду. Однак застосовувати його необхідно з урахуванням економічних, політичних, культурних та інших особливостей держав, традицій і менталітету громадян [2, с. 37].

Загалом, міждисциплінарний/наукометричний та духовно-ціннісний метод та підхід у дослідженні багатьох проблем кримінально-виконавчого права, Кримінально-виконавчого Кодексу (КВК) та ефективної діяльності пенітенціарних установ може принести багато корисних мотивів та результатів у здійсненні активної наукової діяльності в окресленій сфері або читанні лекційних та семінарських занять тощо. Так, кримінально-виконавче право, кримінологія читається чи не у всіх закладах вищої освіти (ЗВО), в тому числі й Пенітенціарній академії України, де здійснюється підготовка фахівців за спеціальністю 081 «Пра-

во», 262 «Правоохоронна діяльність» та 053 «Психологія» тощо. Через величезні потоки інформації будь-який науковий матеріал потребує своєї актуалізації та нового осмислення. Дана наукова стаття є першою спробою своїх можливостей у кримінально-виконавчій сфері, особливо що стосується фахового видання Вісника Пенітенціарної асоціації України. Водночас, найближчим часом побачать світ такі наукові тези за авторством І. В. Кріцака: «Покаяння, як основа кримінально-виконавчої політики з позицій кримінотеології», «Необхідність запобігання кримінальним правопорушенням у сфері виконання покарань».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вчених, які так чи інакше займалися питаннями вдосконалення функціонування пенітенціарних установ та кримінально-виконавчої сфери й загалом справили на нас особливий вплив щодо продукування наукових праць в окресленому напрямку слід назвати О. М. Бандурку, А. Ф. Зелінського, І. В. Штанька, Є. Ю. Бараша, В. В. Голіну, О. М. Джужу, О. М. Литвинова, Ю. В. Орлова, та багатьох інших. Наукові праці В. О. Навроцького, І. Г. Богатирьова, О. Г. Ткаченко, М. В. Пузиревського, А. М. Сікуна, В. В. Крижної, Б. М. Телефанко, Ю. П. Крисюка, М. М. Яцишина, О. М. Литвака, М. С. Пузирьова Ю. А. Паскевської, І. В. Озерського, В. Аніщенко, В. Сорокопуда, І. Ткаченка, Д. В. Ягунова, Т. В. Мельничука, В. А. Мелюхова, К. Муравйова безпосередньо закладені в основу написання даної наукової статті. Ретельне перечитування праць таких вчених дало стимул та бачення систематизації, що вилилось у дану наукову працю.

Постановка завдання. Метою статті є необхідність розвитку духовно-ціннісної концепції праворозуміння, її розроблення і впровадження у найрізноманітніших сферах людської діяльності, в тому числі й активна практична реалізація в установах виконання покарань. Цей шлях в умовах російсько-української війни дасть снагу щоразу виробляти нову якість та кількість наукових праць, що неодмінно формуватимуть наукову доктрину, а згодом і законодавче поле української держави тощо.

Ставимо перед собою також основні завдання при написанні даної наукової праці з допомогою міждисциплінарного методу наукового дослідження, а саме: вироблення та вдосконалення нового методологічного інструментарію дослідження пенітенціарної системи України; необхідність вдосконалення правових механізмів функціонування пенітенціарної системи України, а саме – викривач катувань та інших видів неналежного поводження у пенітенціарній системі України; рецидив у пенітенціарних установах; - закордонному досвіду функціонування пенітенціарних установ на прикладі таких країн, як США, Італія, Великобританія; підсиленню персоналу пенітенціарних установ духовно-ціннісною та компетентною складовою з необхідністю подальшого позитивного впливу на осіб, які відбувають покарання; коучингу, як інноваційній технології формування психофізичної компетентності пенітенціарного персоналу; питанням розвитку пенітенціарної системи України у недалекому майбутньому шляхом створення приватних в'язниць; перспективі підпорядку-

ванню пенітенціарних установ – МВС України; рекомендаціям цікавих та корисних наукових статей для студентських/курсантських колективів, науково-педагогічних працівників та широкого кола зацікавлених осіб тощо.

**Виклад основного матеріалу.
Про відсутність методологічно-го інструментарію дослідження пенітенціарної системи України.**

І. Г. Богатирьов, О. Г. Ткаченко наголошують, що українські вчені наукової школи «Інтелект» розгорнули на пенітенціарному форумі 2024 року наукову дискусію і дійшли висновку, що відсутність методологічного інструментарію дослідження в такій важливій для держави галузі, якою є пенітенціарна система, неприпустима. Ба більше, методологія дослідження пенітенціарної системи України спроможна розширити горизонти наукового пошуку в інших галузях кримінального, адміністративного, кримінально-процесуального права, адже саме ці науки постійно кореспондуються через призму виконання/відбування покарань у місцях несвободи ДКВС України та уповноважених органах з питань пробації [3, с. 37].

Так, найближчим часом постає питання перед Міністерством юстиції України з розроблення, постійного вдосконалення та реалізації Стратегії реформування (розвитку) пенітенціарної системи на найближчі роки. Вважаємо що створення науково-дослідного інноваційного пенітенціарного наукометричного центру із дослідження багатьох проблем, які безпосередньо стосуються установ виконання покарань, зможе принести добротні результати. Тут необхідно створювати

тік-ток, ютуб канали, вести сторінки в ютуб та різного роду соціальних мережах, месенджерах, з тим, які питання слід першочергово вирішувати для засуджених, щоб після відбування покарання вони знову не вчинили правопорушення, не стали на протизаконний шлях та не потрапили, не повернулися за ґрати.

Українська пенітенціарна та ювенальна політика потребує суттєвого вдосконалення на засадах духовно-ціннісних основ українського суспільства. Потрібен комплекс інноваційних міждисциплінарних винахідницьких методів на засадах щоденної наукової аналітики, що дадуть змогу порушувати важливі питання пенітенціарної системи України. Скажемо, що велика робота сьогодні проводиться Пенітенціарною академією України з актуалізації багатьох наукових проблем, особливо що стосується проведення науково-практичних конференцій. Вважаємо, що створення відповідного наукометричного дослідницького центру при Академії та хоча б по одному науковому співробітнику – представнику у практичних підрозділах принесе відповідні результати. Установами виконання покарань треба жити/мислити ними щоденно, щоб щось змінити у кращу сторону. Лише безпосереднє щоденне перебування серед колективу та бажання продукування наукових праць може дати винаходи та відкриття. Майбутнє української держави за наукою і коли ми це зрозуміємо, коли щодня продукуватимемо прогресивні ідеї та велику кількість наукових праць, тоді справі є надія на продуктивні реформи, яким передують вироблені концепції, стратегії дій, підзаконні норма-

тивно-правові акти та досконала законодавча база тощо.

Пенітенціарна система потребує привернення особливої уваги не лише з боку держави, а, насамперед інститутів громадянського суспільства, громадського блоку, волонтерів, багатих людей, які піклуються про свою душу, хотіли б спасти її, щоб устигнути ще так багато зробити, де вдасться кожної суботи провідати, тих хто відбуває покарання, цим самим збільшити милосердя у цьому світі.

Слід поставити питання, а можливо це я і ми всі разом винуваті своїми гріхами, що засуджені перебувають за ґратами. Якщо у нашій державі таким високим є відсоток рецидиву (близько 90%), тоді можливо слід замислитись і самому суспільству, Церкві, багатьом інститутам громадянського суспільства, кожному зокрема, а можливо ми щось робимо не так? Поставмо собі запитання, а скільки разів я виконав заповідь Ісуса Христа відвідати тих, хто перебуває у в'язниці й тоді знайдемо відповідь на поставлене запитання. Тому означена сфера діяльності потребує своєї особливої актуалізації, здійснення багатьох наукових досліджень. Бачимо, як злочинність неповнолітніх стає дедалі жорстокішою, стійкою, через масовий розвиток та негативний вплив на ще не сформовану особистість інформаційних технологій. Значить тут слід діяти. Що ми зробили для наших дітей, особливо безпритульних, щоб вони не потрапили за ґрати?

Рецидив у пенітенціарних установах. Споконвіку рецидив ставив біля третини – інакше кажучи, злочин вчиняв не кожний десятий, а

кожний третій зі звільнених. Тобто у самому постпенітенціарному рецидиві нічого дивного і надзвичайного немає [4, с. 45]. Судова практика свідчить, що в більшості випадків до рецидивістів застосовуються покарання у виді обмеження волі та позбавлення волі на певний строк. За деякими даними рецидивіст сприяє переходу на злочинний шлях у середньому 3-8 чоловік, особливо зпоміж неповнолітніх [5, с. 108]. За вибірковими даними близько 70% тих, хто раніше відбув покарання, знову потрапляють у те саме соціальне оточення, яке раніше негативно вплинуло на них. До речі, вони й самі шукають і знаходять таке спілкування [6, с. 310]. До того ж рецидивісти є активними носіями й розповсюджувачами традицій злочинного середовища та основним джерелом формування організованих злочинних угруповань [7, с. 121]. Ще більш тривожним є факт, що, за свідченнями прокурорів практиків, понад 90% тих, хто раніше перебував за ґратами, знову потрапляють до пенітенціарних установ через повторні правопорушення. Причиною цього є не лише неспроможність змінити своє оточення, а й свідомий вибір повернення до знайомого способу життя та середовища, яке підтримує їх кримінальні звички. Це засвідчує необхідність удосконалення системи ресоціалізації, забезпечення належних умов для реабілітації та активної профілактики рецидивної злочинності серед найбільш вразливих категорій населення, а особливо неповнолітніх.

Закордонний досвід функціонування пенітенціарних установ на прикладі таких країн, як США, Італія, Великобританія. Якщо

звернутися до закордонного досвіду, то для більшості країн світу «банда» або «вулична банда» є синонімом «в'язнична банда», що є зрозумілим через об'єктивність в'язниць як місць єднання кримінальних авторитетів, залучення кадрів та формування злочинних планів та навіть стратегій. Понад 20 тис. з 1,5 мільйона ув'язнених, які перебувають у в'язницях у США, є учасниками банд, і немає жодних ознак того, що діяльність ув'язнених банд зменшується [8]. У 1861 році в Італії налічувалося понад 1500 в'язниць і близько 30 виправних установ [9, с. 13].

На початку 1860-х років в Італії був прийнятий новий закон, що передбачав спорудження кліткових камер, але через брак коштів будівництво було відкладене. У цей час тюремна система у всій Італії була неоднорідною. Так, на Сардинії в 1866 році існувало 4 в'язниці, які ґрунтувалися на обернській системі. Обернська система виникла 1820 року у США. Режим виконання покарання полягав у тому, що арештанти вдень працювали, а вночі поверталися до своїх камер. Головною заборonoю ув'язненого було дотримання постійного мовчання. За порушення цієї заборони наглядач мав право суворо карати в'язнів. Наглядач не ніс жодної відповідальності за побої та смерть ув'язненого. Єдиної тюремної системи не існувало, тому функціонування решти в'язниць Італії XVIII–XIX століть будувалося на поєднанні Пенсільванської та Обернської системи. Пенсільванська тюремна система була створена у 1776 році. Ця тюремна система була названа пенітенціарієм (від лат. *penitentiamus* – покайний, виправний). Абсолютне мовчання, абсо-

лютна ізоляція... У в'язня не було імені, тільки ідентифікаційний номер, також йому не був відомий строк позбавлення волі. Покарання відбувалося в одиночній камері [1, с. 30].

Італія, безумовно, не є раєм на землі для тих, хто опиняється у в'язниці. Це відбувається, попри те, що до місць позбавлення волі потрапляє менше людей, ніж в інших країнах. Італійські пенітенціарні установи вважаються одними з найгірших у Європі й не лише через переповненість, котра в деяких установах перевищує 147% [10], а й через велику кількість ув'язнених із психічними проблемами, які чинять напади або акти самокаліцтва, та велику кількість наркоманів (кожен четвертий). Отже, можна говорити про те, що в пенітенціарній системі Італії у XX столітті відбулися значні якісні зміни. Проте вона ще далека від досконалості й знаходиться лише на початку шляху до ідеалу [1, с. 33].

Згідно з останніми статистичними даними в Англії діє понад 130 пенітенціарних установ, які виконують покарання у виді позбавлення волі, в яких тримаються понад 66 тисяч ув'язнених, з них 42 – місцеві тюрми [2, с. 36].

Збільшення кількості ув'язнених стало однією із політичних проблем уряду Англії та Уельсу. Так, статистичні дані останніх 30-ти років показують, що якщо у 1992 році кількість ув'язнених у в'язницях Англії та Уельсу складала 45 тис., то у 2010 році вона уже перебільшувала 85 тис. ув'язнених, а у 2014 році їх кількість збільшилася до 96 тис. Середня вартість одного місця у в'язниці складала 45 тис. фунтів стерлінгів на рік, без урахування витрат

на забезпечення охорони здоров'я та освіти ув'язнених. У 2010 р. загальні витрати на утримання пенітенціарної системи Англії та Уельсу склали 4 млрд 385 млн фунтів стерлінгів і ще у 2007 році досягли 2,5% від ВВП країни [11, с. 207].

За останні 30 років кількість ув'язнених в Англії та Уельсі збільшилася двічі через більшу кількість кримінальних справ і жорсткіший підхід до насильницьких злочинів і злочинів, пов'язаних з наркотиками. Так, у 2023 році кількість ув'язнених в Англії та Уельсі досягла рекордного рівня – 88 225 осіб. Це на 8% більше, ніж у 2022 році. Як зазначає Reuters, три з кожних п'яти в'язниць були переповнені, тобто вони мали більше ув'язнених, ніж можна [12].

Станом на жовтень 2024 року британський уряд погодив дострокове звільнення понад 1000 в'язнів у рамках стратегії з подолання переповненості пенітенціарних закладів в Англії та Уельсі. Серед приблизно 1100 осіб, які зможуть вийти на волю не буде засуджених за тяжкі злочини, як убивство, сексуальні злочини чи тероризм. Більшість з них утримувалися у в'язницях відкритого типу. Схему почали реалізовувати з вересня, коли випустили 1700 осіб. Всього у її рамках хочуть вивільнити у в'язницях 5500 місць. На достроковий вихід на волю можуть претендувати засуджені, які відбули понад 40% присудженого їм терміну. В уряді задумуються також про зміну моделі й ширше застосування домашнього арешту із заходами нагляду, які стали доступними завдяки сучасним технологіям. Станом на вересень у британських в'язницях перебувало майже 87,5 тисяч ув'язнених і залишалося менш як 1700 вільних місць.

Приплив людей до місць позбавлення волі різко зріс після антиіммігрантських заворушень влітку 2024 року (коли поліцейські заарештували понад 1600 осіб, які вийшли на протести після вбивства трьох маленьких дівчаток мігрантом на танцювальному заході). Магістратські суди Великої Британії, які є судами першої інстанції, на певному етапі отримали вказівку відкласти до вересня нові вироки учасникам заворушень через переповненість в'язниць [13].

Центральні тюрми поділяються на установи відкритого та закритого типу, а також на категорії (від А до D) залежно від тяжкості скоєного злочину. Так, до категорії А належать колонії, де відбувають покарання за найважчі злочини, знаходяться вони на віддалених територіях (островах). До категорії В відносяться в'язниці, де засуджені утримуються у камерах і дотримуються певного режиму. Заклади категорії С – це спеціалізовані центри, призначені для відбування покарання особами, що потребують, наприклад, лікування від наркотичної або алкогольної залежності, або є особами з особливими потребами; та виправні центри, де засуджені мають змогу залучатися до виконання певних робіт або навчання, що дозволяє певною мірою підготуватися до повернення у суспільство. Відповідно, до категорії D відносяться заклади, де відбувають умовне покарання, або покарання за найлегші злочини, в таких центрах засудженим дозволяють перебувати поза в'язницею, звичайно, з певними обмеженнями та встановленим розпорядком [2, с. 35].

У пенітенціарній системі Англії та Уельсу передбачено створення окремих установ для визначених

категорій засуджених (осіб, засуджених до довічного позбавлення волі; осіб, які відбувають покарання за вчинення статевих злочинів). Варто зазначити, що за критерієм наявності установ виконання покарань для окремих груп засуджених (за кримінально-правовими ознаками) кримінально-виконавча система Англії та Уельсу випереджає вітчизняну щодо реалізації принципу диференціації виконання покарань, пов'язаних із позбавленням волі [2, с. 35].

Необхідність вдосконалення правових механізмів функціонування пенітенціарної системи України, а саме викривач катувань та інших видів неналежного поводження у пенітенціарній системі України. М. В. Пузиревський, А. М. Сікун досліджують правові механізми, що врегульовують можливість впровадження до вітчизняної пенітенціарної системи інституту викривачів у сфері протидії катуванням та іншим видам неналежного поводження. Авторами дається визначення інституту «викривач катувань та інших видів неналежного поводження», а також досліджуються проблеми неналежних умов тримання, незабезпечення своєчасної та належної медичної допомоги ув'язненим і засудженим в органах та установах виконання покарань [14, с. 9]. Окремо вчені зазначають [14, с. 11–12], що загалом інститут викривачів кримінальних правопорушень для нашої держави не є новітнім. Уперше інститут викривачів, що успішно працює впродовж останніх десятиліть у багатьох розвинених країнах світу, запровадили на теренах нашої держави в жовтні 2014 р., коли Верховною Радою України було ухвалено законодав-

ство про запобігання корупції. Так, відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» встановлено, що «викривачами» є фізичні особи, які за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомили про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень законодавства, вчинених іншими особами, якщо така інформація стала їм відома у зв'язку з трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням ними служби чи навчання або їхньою участю у передбачених законодавством процедурах, що є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання [15]. Так, «викривач катувань та інших видів неналежного поводження» – це фізична дієздатна особа, яка, маючи належну, достовірну інформацію, на засадах забезпечення конфіденційності повідомила про факти катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження та покарання чи інші кримінальні правопорушення проти здоров'я, вчинені стосовно неї або стосовно іншої особи/інших осіб [14, с. 12]. Вбачається, що реалізація цієї реформи у сфері протидії катувань та інших видів неналежного поводження шляхом впровадження в Україні інституту «викривачів» дозволить: - запровадити дієвий механізм ефективного та оперативного реагування на випадки катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження та покарання; - зменшити латентність службових кримінальних правопорушень, зокрема, пов'язаних з катуванням та іншими видами неналеж-

ного поводження, у національній системі органів кримінальної юстиції; - створити умови для гармонізації й адаптації національного законодавства відповідно до положень *acquis communautaire* Європейського Союзу [14, с. 12–13].

З наших переконань винайдення такого інституту є надзвичайно ефективним та принесе необхідну користь на практиці. Ми повинні з допомогою, в тому числі й духовно-ціннісної складової посилити правові та соціальні механізми в установах виконання покарань, що перешкоджатимуть катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність людини, неналежному поводженню з нею чи незаконному покаранню, вдаючись до погроз застосування такого поводження, утримувати особу у принизливих умовах, примушувати до дій, що принижують її честь та гідність. Створення монастирів при установах виконання покарань, щоденна молитва, чітке дотримання монашого/чернечого Уставу, праця заради спільного блага та в ім'я виправлення, – спасіння душі людини, неодмінно принесе відповідну користь та результати у самій установі покарання. Молитва має велику силу. Справді, можна сказати, що там де закінчується розум, сила права – розпочинається молитва. Або, з іншого боку, молитва є основою усіляких благих починань. Сьогодні велика кількість науково доказаних, документальних відео всього вищесказаного, особливо фільми про воду, адже людина 70% складається з води. Тому лише щоденне практикування високодуховного життя, відповідальність за тих осіб, які знаходяться на території установи покарання та переживання

за кожного, щоб спасти свою безсмертну душу, подібно «благорозумному розбійникові» неодмінно допоможе досягти бажаних цілей.

Підсилення персоналу пенітенціарних установ духовно-ціннісною та компетентнісною складовою з необхідністю подальшого позитивного впливу на осіб, які відбувають покарання. Ю. А. Паскевська наголошує, що надання практичної й методологічної допомоги персоналу пенітенціарних установ із застосуванням компетентнісного підходу, що зорієнтований на розвиток професійної компетентності фахівців, створює платформу супроводу, обміну зворотним зв'язком, розширення професійних знань та навичок, а також забезпечує відсутність когнітивних дисонансів у професійній діяльності, що значно підвищує її ефективність. Лише висококваліфікований персонал, який чітко засвоїв міжнародні й національні правові норми, нову філософію виконання покарань, у змозі здійснювати свої повноваження з суворим дотриманням права ув'язнених та засуджених громадян [16, с. 78]. Далі авторка наголошує, що пенітенціарна система України потребує високопрофесійного, високоморального, духовно і фізично підготовленого працівника, здатного виконувати покладені на нього непрості функції виправлення і ресоціалізації злочинця на основі найсучасніших підходів і методів роботи. Специфічне середовище професійної діяльності, що характеризується наявністю протиріч, ризиків та невизначеності при виконанні службових обов'язків персоналу пенітенціарних установ, видається таким, що потребує особливого дослідження з метою реалізації

державної політики у сфері виконання покарань [16, с. 78].

За словами І. В. Озерського фахівця-психолога пенітенціарної установи організовує психологічну роботу в органах і установах виконання покарань, а також інших соціальних інституцій, фактично створених для виправлення і ресоціалізації засуджених, у відповідності до вимог ст. ст. 6, 65 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі КВК України), наказів, положень, інструкцій Державна кримінально-виконавчої служби України. До обов'язків психолога входить вивчення засуджених, які прибули до установи, складання їхньої психологічної характеристики, розробка індивідуальних програм соціально-виховної роботи із засудженими, здійснення заходів щодо соціально-психологічної адаптації засуджених [17, с. 11]. І як результат його роботи, відмічає І. В. Озерський, психолог надає свої висновки в письмовому вигляді у формі розгорнутої характеристики на засудженого і пропозицій щодо плану його ресоціалізації [17, с. 12].

Коучинг як інноваційна технологія формування психофізичної компетентності пенітенціарного персоналу. В. Аніщенко, В. Сорокопуд, І. Ткаченко наголошують, що мотиваційно-виховний компонент має великий вплив на досягнення результату навчання – сформованість психофізичної компетенції. Коучинг – технологія, що дозволяє викладачу впродовж заняття визначити три головні компоненти мотивації: страх, жадібність та лінь (саме такі складові спостерігалися у курсантів, практичного персоналу). Страх персоналу кримінально-виконавчої системи пов'язаний саме

з ризиком отримати травму різного ступеня тяжкості або, навіть, загинути під час спілкування з контингентом пенітенціарних установ та клієнтами пробації, які знаходяться в змінених психічних станах. Цей страх може виступати мотивом для формування вмінь та навичок самозахисту через застосування прийомів рукопашного бою, гарної фізичної підготовки, високого рівня психічної реакції на неадекватні дії пенітенціарного контингенту або швидкість обрання алгоритму прийняття рішень у надзвичайних ситуаціях. Лінь – виступає фактором демотивації, на прояв якої у здобувачів освіти викладач має обов'язково звертати увагу та створювати відповідні умови, за яких фахівець-пенітенціарист зрозуміє, що набуття ним вмінь швидко реагувати та застосовувати певні фізичні прийоми самозахисту збережуть йому життя, а можливо, й життя його співробітників. Тут викладач має проводити певні бесіди, під час яких на прикладах показувати, до чого може приводити лінь та небажання банально підтримувати свою гідну фізичну форму, набувати навичок передбачати небезпечні ситуації шляхом розвитку психологічних вмінь (інтуїції, професійного спостереження, розпізнавання емоцій інших людей, володіння власними емоційними реакціями на певні ситуації тощо). І, навіть, сьогодення війни нам доводить необхідність майже всім бути в гідній фізичній формі та мати високий ступінь психологічної стійкості для того, щоб вижити та бути здатними дати опір загрозам. Жадібність викладач розглядає як жагу до нових знань, до розвитку стійкої мотивації вдосконалення власних компетенцій,

що дозволяють розкрити свій фізичний та психічний потенціал внаслідок постійного розвитку інтелектуального та емоційного потенціалу. В цьому напрямку викладач має виступати в ролі не лише наставника, він має бути прикладом: фахівці-пенітенціаристи, які проходять навчання або підвищують кваліфікацію, мають бачити й відчувати захоплення викладачем власною справою, навіть «одержимість» фізичною формою свого тіла й духу, володіння ним сучасними техніками психофізичної кореляції різних емоційних станів та підтримки та/або реабілітації фізичного стану після травм, які можуть бути наслідками певних пережитих небезпечних ситуацій [18, с. 109]. За словами авторів-дослідників, застосування коучингтехнології є інструментом не лише науково-методичного супроводу навчальної діяльності, а і технологією розвитку потенціалу особистості, лідерства, розкриття інтелектуальних, креативних та інших ресурсів пенітенціарного персоналу, що впливають на формування психофізичної компетенції, як однієї з основних компетенцій загальної професійної компетентності фахівця-пенітенціариста. Коучинг сприяє розвитку мотивації до вдосконалення психофізичної компетенції протягом життя, а також надає можливість шляхом активізації та поєднання фізичної активності з психологічними чинниками впливу покращити фізичні й психологічні властивості організму, підвищити працездатність, поліпшити якість життя, профілактику нервово-психічних станів, укріпити фізичне та психічне здоров'я. Застосування коучингтехнології під час занять фізично

підготовки дозволяють викладачу тренувати фахівців-пенітенціаристів для набуття ними спеціальних навичок для виконання складних завдань, надихати фахівців-пенітенціаристів на нові досягнення у володінні власним тілом та духом. Перспективи подальшого дослідження полягають в аналізі та вивченні результатів застосування коучингу як інструменту формування психофізичної підготовки та вдосконалення професіограм для різних категорій персоналу пенітенціарної системи [18, с. 110–111].

Чи може розвиватися пенітенціарна система України у недалекому майбутньому шляхом створення приватних в'язниць?

Д. В. Ягунов наголошує, що феномен національної та наднаціональної в'язничної приватизації власне не є феноменом. Проте у цій фразі ключовим словом буде «вже». Так, для сучасного західного світу в'язнична приватизація та наднаціоналізація в'язничного бізнесу – це буденне явище, яке є феноменальним для країн пострадянського простору, надає ще більшої актуальності цьому напрямку досліджень. З іншого боку, різноманіття численних форм соціального контролю призводить до споконвічного змагання «куля проти броні» у контексті протистояння національної держави проти транснаціонального бізнесу, де намагання національних держав зберегти контроль над ним нагадує спроби втримати воду долонею. Вчений аналізує перехід влади від національної держави до транснаціональних приватних акторів. У фокусі дослідження вченого перебувають саме питання глибинної трансформації «влади карати», де у подальших дослідженнях

вбачається перспектива наукових розвідок [19, с. 80].

Окрім державних, в Англії існують приватні в'язниці. Першу приватну в'язницю було відкрито понад 30 років тому. У 2013 році вона знову повернулася під контроль державних органів. Зараз у королівстві налічується 16 приватних в'язниць, що розміщені переважно в Англії, частина – в Уельсі та Шотландії. За різними даними, там утримується до 15 тисяч осіб. Тюрми контролюються Sodexo Justice services (4 тюрми), Serco (6) та G4S – найбільша компанія, яка працює у сфері безпеки [20].

Станом на початок 2019 року з 83,5 тисяч ув'язнених 15,9 тисяч (19%) відбували покарання саме в приватних в'язницях. У приватній тюремній індустрії Англії та Уельсу проблемою є високий рівень насильства, незаконне зберігання та вживання наркотиків. Так, у приватних в'язницях 49% в'язнів зазнавали насильства з боку інших, тоді як у державних – 33% [21]

Так, управління пенітенціарною системою Англії та Уельсу здійснює Служба тюрем і пробації, яка є виконавчим органом Міністерства юстиції. Попри те, що приватний сектор здійснює управління 11% тюрем, перевезення засуджених та ув'язнених, а також охорона й підтримання порядку в судах Англії та Уельсу здійснюються приватними компаніями. Водночас державні виправні установи, порівняно з тими, якими керують приватні компанії, характеризуються вищим порядком і станом безпеки засуджених та персоналу. Це пояснюється значною економією коштів (до 20%) приватними компаніями [22].

Приватні в'язниці утримують приватні компанії, які укладають відповідний договір з урядовими структурами. Варіантів, як компанії можуть управляти в'язницями, є кілька. Можна надавати послуги у сфері харчування, медицини, освіти або реабілітаційних програм. Крім того, приватна компанія може побудувати в'язницю, але керувати нею буде держава. Або ж приватна компанія може повністю управляти місцем ув'язнення. Перша причина, через яку в державі з'являються приватні в'язниці, – відсутність коштів на утримання системи державних в'язниць. Серед інших причин – низький побутовий рівень утримання ув'язнених, неможливість дотримання правопорядку, низький професійний рівень персоналу в пенітенціарних установах. Часто приватні тюрми критикують за неефективне управління, поширення серед ув'язнених наркотичних засобів. Також у роботі таких установ є чимало суперечностей: з одного боку, обов'язок перевиховати людину, аби вона не скоїла правопорушення в майбутньому, з іншого – погоня за прибутками, що часто відображається у намаганні економити ресурси за рахунок прав ув'язнених [2, с. 36].

Чи доречне підпорядкування пенітенціарних установ у майбутньому – МВС України. Що стосується організаційно-управлінського механізму у пенітенціарній системі Англії, то формально керує роботою пенітенціарної системи міністр внутрішніх справ, згідно зі статтею 4 Закону про в'язниці, він є відповідальним за «загальний контроль» над тюремною системою і має право «діяти й видавати розпорядження», необхідні для цього. Од-

нак безпосередню роботу проводить Тюремна служба Її Величності – багаторівнева організаційна структура, якій дозволяється здійснювати оперативний контроль за всіма елементами системи [23].

Тюремна служба також має свою власну організаційно-управлінську структуру. Очолює її генеральний директор, який призначається Міністром внутрішніх справ з обов'язкового схвалення прем'єр-міністра. У його обов'язки входить безпосереднє управління роботою Тюремної служби щодо досягнення цілей і завдань, визначених у корпоративних планах і схвалених Міністром внутрішніх справ. Додатково до основних обов'язків генеральний директор повинен займатися роботою громадських організацій, залучених у діяльність Тюремної служби. Генеральний директор є основним радником міністра внутрішніх справ із питань, пов'язаних із функціонуванням в'язниць, а також йому делегуються повноваження з кадрових і фінансових питань. Працівники Тюремної служби за статусом є цивільними службовцями, але, а все ж, вони підзвітні міністру внутрішніх справ через генерального директора служби. Генеральний директор Тюремної служби має заступника, який наділений широкими повноваженнями з оперативного управління Службою, йому безпосередньо підпорядковуються 13 менеджерів округів і три галузевих директори: Директор В'язниць суворого режиму, Директор з безпеки, Директор Жіночих в'язниць. В обов'язки менеджерів округу входить реалізація правил і стандартів, розроблених Тюремною службою, наприклад, у сфері політики щодо боротьби з обігом наркоти-

ків всередині пенітенціарних установ, а також підтримка керівництва і консультування підзвітних їм начальників в'язниць з усіх питань, що стосуються функціонування пенітенціарних установ. Паралельно існують ще менеджери жіночих в'язниць і менеджер в'язниць для неповнолітніх, які виконують аналогічні функції, враховуючи специфіку підпорядкованих їм виправних установ. Окрім внутрішньовідомчого контролю, що здійснюється органами Тюремної служби у порядку підпорядкування, спостереження за законністю та ефективністю роботи даної служби здійснюють: королівські інспектори, тюремний омбудсмен, представники громадськості [2, с. 36–37]. Зважаючи на відсутність реформ та дієвої роботи із засудженими з боку Мін'юсту України, можливо й справді установи виконання покарань у перспективі слід передати у підпорядкування МВС України. Залучення широкого персоналу викладацького складу, курсантських колективів до роботи із засудженими дасть «приплив нової крові». Тим самим, вдасться тримати «руку на пульсі» та зв'язок із кримінальним правопорушником безперервно.

Слід докорінно переглянути кримінально-виконавчу політику у нашій державі у її спрямованості чіткого управління державою та залученням найрізноманітніших верств населення задля переміни свідомості засудженого у кращу сторону, щоб він уже ніколи не став на протиправний шлях. Цьому буде сприяти обмін інформацією між ГУНП та органами й установми Державної кримінально-виконавчої служби згідно з наказом МЮУ, МСПУ, МОЗУ, МВСУ від 03.04.2018 року

№974/5/467/609/280 щодо осіб, які звільняються з установ виконання покарань. І важливим тут у цьому зв'язку є відповідне кримінологічне забезпечення та супровід такої взаємодії. В цьому контексті слушними є пропозиції знаного науковця Харківського національного університету внутрішніх справ І. В. Кріцака, а саме: ініціативи зі створення кримінологічних науково-дослідних центрів з вивчення проблем злочинності на регіональних рівнях Головних управлінь Національної поліції України і т. д. [24, с. 138]. Автор висловлює сподівання, що зусилля кримінологів не будуть марними

Які наукові статті можуть бути цікавими та корисними для студентських/курсантських колективів, науково-педагогічних працівників та широкого кола читача?

– Ягунов Д. В., Мельничук Т. В., Мелюхов В. А. В'язнична банда як "бренд" (огляд неформальних в'язничних ієрархій у сучасних пенітенціарних системах). *Політичне життя*. 2023. № 2. С. 47–65.

– Крисюк Ю. П. Генеза пенітенціарної системи Італії. *Історико-правовий часопис*. 2024. № 1. С. 29–35.

Висновки. Нами шляхом методики міждисциплінарної парадигми детально перечитано близько 20 фахових статей останніх років, що присвячені пенітенціарній системі України та світу, чим виявлено загальні тенденції та методики спрямованості наукових пошуків українських вчених. Акценти зміщено на розвиток духовно-ціннісної концепції праворозуміння та необхідності її розроблення і впровадження у найрізноманітніших сферах людської діяльності. Можливо цей шлях в умо-

вах російсько-української війни поновому надихне, дасть наснагу та допоможе у подальшому виробити нову якість та кількість наукових праць, що неодмінно формуватимуть наукову доктрину, а згодом і законодавче поле української держави тощо.

Науково-методичні рекомендації:

– постійний аналіз наукових статей та осмислення сучасного стану суспільних відносин є невід'ємною складовою успішної наукової діяльності. Майбутнє науки пов'язане з міждисциплінарним підходом та акцентом на наукометричному аналізі. Саме тут найбільш яскраво розкриваються ідеї, що надихають дослідників і знаходять відгук у їхніх емоційно-вольових станах. Всяка наукова праця є голосом душі дослідника, що піднімає нагальні питання, які вимагають суспільної уваги та вирішення;

– Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського зберігає понад тисячу наукових статей, присвячених пенітенціарним установам, їхній діяльності та виконанню покарань. Ця кількість, на жаль, не є значною, що свідчить про недостатню увагу дослідників до кримінально-виконавчої сфери. Таким чином, пошуки в цьому напрямі потребують значної актуалізації та нового осмислення;

– духовно-ціннісний підхід у науці відкриває широкі перспективи для міждисциплінарного аналізу наукових матеріалів. Саме через його призму можна формувати державну політику в різних галузях, запозичувати найкращий міжнародний досвід, а також розробляти ефективні науково-методичні рекомендації та

практичні механізми змін у реальному житті;

- перед нашою державою, зокрема Міністерством юстиції України сьогодні постає важливе завдання – розробка, системне вдосконалення та впровадження Стратегії розвитку пенітенціарної системи на найближчі роки. Одним із ключових кроків у цьому напрямі може стати створення науково-дослідного інноваційного центру з вивчення проблем, пов'язаних із діяльністю установ виконання покарань та передбачити призначення наукових співробітників у практичних підрозділах системи. Щоденна взаємодія з установами виконання покарань, глибоке розуміння їхньої специфіки та науковий підхід здатні принести значущі результати. Такий центр міг би стати рушієм наукових відкриттів і практичних рішень для підвищення ефективності реабілітації засуджених та їхньої успішної соціалізації після відбуття покарання;

- сучасна комунікація вимагає використання популярних цифрових платформ. Важливо активно вести сторінки у соціальних мережах, створювати YouTube-канали, публікувати матеріали в месенджерах, щоб висвітлювати питання ресоціалізації засуджених, залучати громадськість до дискусії та розробки рішень. Мета цих ініціатив – запобігання повторним злочинам, створення умов для повернення засуджених до законного життя;

- українська пенітенціарна і ювенальна політика потребують модернізації на основі духовних і моральних цінностей суспільства. Необхідно застосовувати інноваційні міждисциплінарні методи, що ґрунтуються на систематичній науковій

аналітиці, для розв'язання актуальних проблем пенітенціарної системи;

- пенітенціарна система потребує постійної уваги не лише з боку держави, а й інститутів громадянського суспільства, волонтерських організацій та небайдужих громадян. Важливо розвивати культуру милосердя, заохочувати добротність і суспільну відповідальність. Регулярні візити до установ виконання покарань, організація освітніх та культурних заходів можуть стати реальним внеском у зміну ситуації на краще;

- показник рецидивізму у нашій державі, що сягає близько 90%, свідчить про необхідність переосмислення підходів до ресоціалізації засуджених. Це проблема, яка стосується не лише пенітенціарної системи, а й суспільства загалом, включаючи церкву, громадські інститути та кожного громадянина. Важливо ставити собі запитання: що ми зробили для того, щоб підтримати засуджених, допомогти їм змінити своє життя, і як часто ми виконуємо моральний обов'язок відвідувати тих, хто перебуває за ґратами?;

- окрему увагу слід приділити зростаючій жорстокості злочинів серед неповнолітніх, що значною мірою пов'язана з негативним впливом інформаційних технологій. Постає нагальне питання: чи достатньо зусиль докладається для підтримки дітей, особливо тих, хто перебуває у складних життєвих обставинах, щоб вони не потрапили за ґрати? Відповідь на це запитання потребує глибоких наукових досліджень, активної громадянської позиції та скоординованих дій усіх зацікавлених сторін. Майбутнє пенітенціарної системи – за наукою,

інноваціями та суспільною співпрацею;

- необхідно за допомогою духовно-ціннісного підходу зміцнити правові та соціальні механізми в установах виконання покарань, які будуть запобігати катуванню, жорсткому або нелюдському ставленню, а також поведженню, що принижує гідність людини. Важливо створювати умови, що виключають погрози застосування насильства, утримання у принизливих ситуаціях та примушування до дій, що знижують честь і гідність особи;

- в умовах недостатньо ефективних реформ і низької результативності роботи з засудженими, яку здійснює Міністерство юстиції України, слід розглянути можливість передачі установ виконання покарань у підпорядкування Міністерства внутрішніх справ. Такий крок може стати стимулом для оновлення системи шляхом активного залучення викладацького складу, курсантів і ширшої громадськості до роботи з ув'язненими. Це дозволить створити «приплив нових ідей та ресурсів», забезпечуючи безперервний контроль і зв'язок з особами, які відбувають покарання;

- необхідно докорінно переглянути кримінально-виконавчу політику держави, орієнтуючись на впровадження сучасних підходів управління, які сприятимуть ефективній ресоціалізації засуджених.

Важливим є залучення представників різних соціальних груп до процесу формування позитивних змін у свідомості правопорушників. Такий підхід має забезпечити зниження рівня рецидиву та сприяти створенню умов, за яких особа, звільнившись, не повернеться до протиправного способу життя;

- одним зі шляхів цього є створення монастирів при установах виконання покарань, де щоденна молитва, дотримання монашого Уставу, праця на спільне благо та виправлення стануть важливими складовими процесу реабілітації та спасіння душі. Молитва має велику силу і є основою добрих починань. Як сказано, де закінчується людський розум і сила закону, там розпочинається молитва, яка здатна принести відповідні результати. Сьогодні ми маємо численні наукові дослідження та документальні відеоматеріали, що підтверджують важливість духовного впливу, зокрема, на прикладі ролі води в людському організмі, адже людина на 90% складається з води. Регулярне практикування високодуховного життя та відповідальність за осіб, що перебувають у місцях позбавлення волі, можуть сприяти досягненню значних результатів. Спільне переживання та піклування про душі цих людей, як це показано в прикладі «благорозумного розбійника», стане важливою складовою цього процесу.

Список використаних джерел

1. Крисюк Ю. П. Генеза пенітенціарної системи Італії. *Історико-правовий часопис*. 2024. № 1. С. 29–35.
2. Яцишин М. М. Аналіз окремих аспектів пенітенціарних систем Англії, Уельсу та України: спільне та відмінне. *Історико-правовий часопис*. 2023. № 1. С. 31–39.

3. Богатирьов І. Г., Ткаченко О. Г. Методологічний інструментарій дослідження пенітенціарної системи України: поняття та зміст. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2024. № 2. С. 34–44.
4. Навроцький В. О. Інтерпретація злочинності вустами теперішніх очільників органів кримінальної юстиції України. Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми перспективи : матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 50-річчю каф. кримінології та кримінально-виконавчого права (Харків, 9 грудня 2016 р.) / за ред. В. Я. Тація, Б. М. Головкина. Харків : Право, 2016. 236 с.
5. Кримінально-виконавче право України : навчальний посібник / за ред. проф. А. Х. Степанюка. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 624 с.
6. Крижна В. В. Рецидивна злочинність в Україні та шляхи її подолання / URL: [http://elar.haiau.kiev.ua/bitstream/123456789/7242/1/%2B%](http://elar.haiau.kiev.ua/bitstream/123456789/7242/1/%2B%20) (дата звернення: 18.05.2024).
7. Телефонко Б. М. Пенітенціарний і постпенітенціарний рецидив. *Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія"*. 2019. Т. 24. С. 120–125.
8. Pyrooz, D. Using Restrictive Housing to Manage Gangs in U.S. Prisons. National Institute of Justice. Published June 30, 2018. URL: www.nij.ojp.gov/topics/articles/using-restrictive-housing-manage-gangs-us-prisons (date of access: 29.04.2024).
9. Ardita S., Degl'Innocenti L., Faldi F. Diritto penitenziario. Laurus Robuffo. Roma, 2024. 528 p.
10. Ministero della giustizia | Statistiche. Ministero della giustizia. URL: https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_14_1.page?contentId=SST459008 (date of access: 29.04.2024).
11. Литвак О. М. Моніторинг діяльності органів кримінальної юстиції та необхідність їх реформування. Проблеми пенітенціарної теорії та практики. 2015.
12. У Британії достроково випустять з в'язниць деяких засуджених: у чому причина? Лондон, травень 2024. РБК-Україна URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/britaniyi-dostrokovovo-vipustyat-v-yaznits-1715841338.html> (дата звернення: 18.05.2024).
13. У Британії достроково випустять понад 1000 в'язнів через переповненість в'язниць. 2024. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/01/17/7202806/> (дата звернення: 18.05.2024).
14. Пузиревський М. В., Сікун А. М. Викривачі як інструмент протидії катуванням у пенітенціарній системі: аналіз правових механізмів і викликів. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2024. № 2. С. 9–23.
15. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 87. Ст. 2474.
16. Паскевська Ю. А. Соціально-психологічні особливості професійної діяльності персоналу пенітенціарних установ. *Проблеми сучасної психології*. 2022. № 2. С. 74–81.
17. Озерський І. В. Психологія виконання покарань та особистостей засуджених. Ольвійський форум – 2024 : стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі. Актуальні проблеми юриспруденції : XXI Міжнар. наук. конф. 20–23 черв. 2024 р., м. Миколаїв : тези. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. С. 9–12.
18. Аніщенко В., Сорокопуд В., Ткаченко І. Коучинг як інноваційна технологія формування психофізичної компетентності пенітенціарного персоналу. *Вісник Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2024. Вип. 25. С. 107–112.

19. Ягунов Д. В. Наднаціональність пенітенціарної політики: глобалізаційні процеси та в'язнична приватизація. *Політичне життя*. 2020. № 2. С. 72–81.
20. Приватні тюрми: досвід інших країн. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/159604-privatni-tyurmi-dosvid-inshikh-krayin> (дата звернення: 18.05. 2024).
21. Приватні в'язниці: як вони працюють за кордоном. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/12/10/infografika/suspilstvo/privatni-vyaznytsi-yak-vony-pracyuyut-kordonom> (дата звернення: 18.05. 2024).
22. Пузирьов М. С. Порівняльний аналіз пенітенціарної правотворчості Англії та Уельсу й України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2016 № 23. С. 165–168.
23. Муравйов К. Досвід США та Великобританії щодо реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та можливості його використання в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 193–197.
24. Кріцак І. Формування кримінологічних інноваційних науково-дослідних центрів/лабораторій у практичних підрозділах Національної поліції України // Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення: матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 26 вересня 2023 р.) / [Редкол.: Вербенський М. Г., Опришко І. В., Кулик О. Г. та ін.]. Київ : ДНДІ МВС України, 2023. С. 274–282.

Kritsak I., PhD in Law, Associate Professor of Department of Criminal Law and Criminology of Educational and Research Institute No. 1, Kharkiv National University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0003-3530-4269

Reforming the penal system of Ukraine: main guidelines in the light of a spiritual and value approach

Today, the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine has over 1,000 scientific articles dedicated directly to penitentiary institutions and their activities, institutions for the execution of sentences, which require their own separate re-reading and corresponding scientific analysis. It is worth saying that this is not a lot, and therefore the outlined area of scientific activity requires special updating.

The spiritual and value approach in science is extremely important, because under its prism it is possible to carry out a wide range of rereading of scientific articles, when through interdisciplinarity, it will be possible to form/develop state policy in a particular industry/sphere. Important aspects of state policy, foreign experience will be sought, scientific and methodological recommendations and mechanisms will be developed with the help of which much can be changed both in theory and in practice, in real life. Special attention in this article, using the interdisciplinary method of scientific research, is focused on: developing a new methodological toolkit for studying the penitentiary system of Ukraine; the need to improve the legal mechanisms for the functioning of the penitentiary system of Ukraine, namely, the whistleblower of torture and other types of ill-treatment in the penitentiary system of Ukraine; recidivism in penitentiary institutions; foreign

experience in the functioning of penitentiary institutions on the example of countries such as the USA, Italy, Great Britain; strengthening the staff of penitentiary institutions with a spiritual, value and competence component with the need for further positive influence on persons serving sentences; coaching as an innovative technology for the formation of psychophysical competence of penitentiary personnel; issues of the development of the penitentiary system of Ukraine in the near future through the creation of private prisons; subordination of penitentiary institutions to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; recommendations of useful scientific articles for student/cadet groups, scientific and pedagogical workers, etc.

Keywords: *spiritual-value approach, scientometric/interdisciplinary approach, penitentiary policy, torture whistleblower, recidivism, USA, Italy, Great Britain, coaching, private prisons, Ministry of Internal Affairs.*